Apunts tècnics de l'Invassat

17/4. CAE, QÜESTIONS D'INTERÉS I

(Coordinació d'activitats empresarials en el marc de la PRL)

Juan José Puchau Fabado

INVASSAT

APUNTS TECNICS DE L'INVASSAT

17/4

CAE, QÜESTIONS D'INTERÉS I

(COORDINACIÓ D'ACTIVITATS EMPRESARIALS EN EL MARC DE LA PRL)

JUAN JOSÉ PUCHAU FABADO

Desembre 2017

Juan José Puchau Fabado

CAE, QÜESTIONS D'INTERÉS I

Desembre de 2017

RESUM

L'apunt tècnic que s'exposa a continuació tracta d'endinsar-se en el complex escenari de la coordinació d'activitats empresarials i abordar, amb esperit crític, algunes de les pràctiques i interpretacions que es realitzen en esta matèria, tant per part de les empreses com dels professionals de la prevenció, des d'un punt de vista general, és a dir, sense considerar sectors o col·lectius específics.

Procedix advertir al lector que el caràcter del present apunt tècnic és purament il·lustratiu i no exhaustiu.

Per a citar este document:

PUCHAU FABADO, Juan J. *CAE, QÜESTIONS D'INTERÉS I*. [en línia]. Burjassot: Institut Valencià de Seguretat i Salut al Treball, 2017.23p. (Apunts tècnics de l'Invassat; 17-4).

Índex.

1. Introducció ..... Pàg. **4**

2. Objecte del document ..... Pàg. **4**

3. Antecedents ..... Pàg. **5**

4. Referències normatives ..... Pàg. **5**

5. Principals obligacions en matèria de coordinació d'activitats empresarials ..... Pàg. **6**

6. Algunes qüestions d'interés en matèria de coordinació d'activitats empresarials ..... Pàg. **8**

6.1. Intercanvi d'informació: problemàtica associada ..... Pàg. **8**

6.2. Simplificació documental per a una coordinació més eficaç ..... Pàg. **10**

6.2.1. Tipus de documentació ..... Pàg. **10**

6.2.2. Conclusions i propostes ..... Pàg. **13**

6.3. Abast del deure de vigilància de l'empresari principal ..... Pàg. **15**

6.3.1. Contextualització de la qüestió. Marc legal ..... Pàg. **15**

6.3.2. Problemàtica associada ..... Pàg. **16**

6.3.3. Apreciacions finals ..... Pàg. **17**

6.4. Paper dels recursos preventius en l'àmbit de la CAE i requisits que ha de complir el personal a qui se li assigne la seua presència ..... Pàg. **20**

6.4.1. Recursos preventius i CAE ..... Pàg. **20**

6.4.2. Requisits del personal al qui se li assigne la presència del recurs preventiu..... Pàg. **21**

1. Introducció.

L'article 14 de la Llei 31/1995 de Prevenció de Riscos Laborals (d'ara en avant LPRL), establix expressament que "*els treballadors tenen dret a una protecció eficaç en matèria de seguretat i salut en el treball*", reconeixent així mateixa que dita dreta suposa l'existència d'un "*correlatiu deure de l'empresari de protecció dels treballadors enfront dels riscos laborals*".

No obstant això, quan en un mateix centre de treball coincidixen persones treballadores pertanyents a distintes empreses, incloses les persones autònomes, pot resultar especialment complex garantir de manera eficaç la seua adequada protecció.

Cal tindre en compte que, en estos casos, els riscos a què les dites persones es veuen sotmeses no tenen per què dependre exclusivament de les pròpies activitats que executen. Poden veure's agreujats per la concurrència en si mateixa, és a dir, pel fet de que les seues activitats s'exercisquen de forma simultània o successiva respecte a les de les altres empreses. I inclús agregar-se riscos aliens, inherents a les activitats realitzades per estes altres empreses.

Açò fa que, en la majoria de situacions en què hi ha concurrència d'activitats, la gestió dels riscos per a la seguretat i salut de les persones implicades puga escapar, en certa manera, al control de les empreses per a les que treballen i requerisca d'una adequada coordinació entre elles per a poder portar-la a cap de manera eficaç. Esta coordinació constituïx, per tant, una part fonamental de l'activitat preventiva a desenvolupar per part de les empreses en compliment del seu deure de protecció.

A fi de regular esta realitat, l'article 24 de la LPRL determina el cos bàsic d'obligacions preventives en matèria de **coordinació d'activitats empresarials (CAE)**, el desenrotllament reglamentari del qual aborda el Reial Decret 171/2004, de 30 de gener. No obstant això, per al cas concret de les obres de construcció serà el Reial Decret 1.627/1997, de 24 d'octubre, el que regirà les previsions del mencionat art. 24 de la LPRL.

2. Objecte del document.

A pesar que des de fa anys la CAE compta amb una extensa regulació normativa, i de la ingent quantitat de documents que s'han publicat sobre esta matèria en forma d'estudis, articles, guies, etc., encara hui seguixen suscitant-se dubtes sobre la forma correcta de complir amb les obligacions preventives associades a esta activitat.

A més, des d'un punt de vista pràctic, resulta preocupant la falta d'eficàcia preventiva que, amb elevada freqüència, trobem en moltes de les actuacions que realitzen les empreses en este àmbit, a la Comunitat Valenciana.

Aixina, l'objecte del present document no és repassar de forma exhaustiva la normativa d'aplicació ni totes les obligacions preventives que deriven d'ella, sinó abordar determinades qüestions que, des d'este Institut Valencià de Seguretat i Salut en el Treball (INVASSAT), entenem que desperten incerteses o susciten problemes a l'hora d'afrontar la CAE, amb l'ànim d'afavorir una gestió empresarial més eficaç dels riscos que es generen en l'àmbit de la concurrència d'activitats.

En tot cas, és necessari deixar constància que els criteris exposats a continuació s'emeten a títol merament informatiu i amb l'únic objectiu de proporcionar orientació i assessorament, mancant per tant de cap caràcter vinculant. L'INVASSAT, en la seua qualitat d'òrgan cientificotècnic en matèria de prevenció de

riscos laborals de l'Administració de la Generalitat, no té competències per a realitzar interpretacions de caràcter vinculant en matèria laboral.

3. Antecedents.

En matèria de CAE, l'INVASSAT ha publicat els criteris tècnics que s'indiquen a continuació, accessibles a través de la seua **pàgina web**:

- CTR_INVASSAT_05OB_04_14, d'abril de 2014, relatiu al nombre de coordinadors de seguretat i salut en fase d'execució d'obra, que poden designar-se per a una mateixa obra.
- CTR_INVASSAT_03OB_10_15, d'octubre de 2015, relatiu a l'obligació del coordinador de seguretat i salut en fase d'execució d'obra d'informar el promotor sobre les deficiències en matèria de seguretat i salut en la mateixa.
- CTR_INVASSAT_08OB_11_15, de novembre de 2015, relatiu a la designació del coordinador de seguretat i salut en tasques de reparació d'obres ja construïdes.
- CTR_INVASSAT_01GP_03_16_REV1, de novembre de 2016, relatiu a les obligacions en matèria de coordinació d'activitats empresarials de les comunitats de propietaris.

4. Referències normatives.

- ***Llei 31/1995**, de 8 de novembre, per la qual s'aprova la Llei de Prevenció de Riscos Laborals* (**Article 24** sobre coordinació d'activitats empresarials – **Article 32 bis** sobre presència dels recursos preventius – **Disposició addicional catorzena** sobre presència de recursos preventius en les obres de construcció).
- ***Reial Decret 171/2004**, de 30 de gener, pel qual es desenrotlla l'article 24 de la Llei 31/1995, de 8 de novembre, de Prevenció de Riscos Laborals, en matèria de coordinació d'activitats empresarials.*
- ***Reial Decret 39/1997**, de 17 de gener, pel qual s'aprova el Reglament dels Servicis de Prevenció*. (**Article 22 bis** sobre presència dels recursos preventius – **Disposició addicional desena** sobre presència de recursos preventius en les obres de construcció – **Disposició addicional onze** sobre activitats perilloses als efectes de coordinació d'activitats empresarials)
- ***Reial Decret 1.627/1997**, de 24 d'octubre, pel qual s'establixen disposicions mínimes de seguretat i salut en les obres de construcció.*
- ***Llei 32/2006**, de 18 d'octubre, reguladora de la subcontractació en el Sector de la Construcció.*
- ***Reial Decret 1.109/2007**, de 24 d'agost, pel qual es desplega la Llei 32/2006, de 18 d'octubre, reguladora de la subcontractació en el Sector de la Construcció.*
- ***Reial Decret 681/2003**, de 12 de juny, sobre la protecció de la salut i la seguretat dels treballadors exposats als riscos derivats d'atmosferes explosives en el lloc de treball.* (**Article 6** sobre obligació de coordinació)

- ***Reial Decret Legislatiu 5/2000**, de 4 d'agost, pel qual s'aprova el text refós de la Llei sobre Infraccions i Sancions en l'Orde Social.* (**Article 12** sobre infraccions greus, apartats 13, 14, 15 i 24 – **Article 13** sobre infraccions molt greus, apartats 7 i 8 – **Article 42** sobre responsabilitat empresarial, apartat 3)

- ***Reial Decret Legislatiu 2/2015**, de 23 d'octubre, pel qual s'aprova el text refós de la Llei de l'Estatut dels Treballadors.* (**Article 42** sobre subcontractació d'obres i servicis)

- ***Reial Decret 1.389/1997**, de 5 de setembre, pel qual s'aproven les disposicions mínimes destinades a protegir la seguretat i la salut dels treballadors en les activitats mineres.* (**Article 3** sobre obligacions generals, apartat 3).

- ***Reial Decret 290/2004**, de 20 de febrer, pel qual es regulen els enclavaments laborals com a mesura de foment de l'ocupació de les persones amb discapacitat.* (**Article 9** sobre prevenció de riscos laborals en l'enclavament).

- ***Reial Decret 67/2010**, de 29 de gener, d'adaptació de la legislació de Prevenció de Riscos Laborals a l'Administració General de l'Estat.* (**Article 9** sobre presència de recursos preventius i coordinació d'activitats empresarials).

- ***Llei 20/2007**, d'11 de juliol, de l'Estatut del treball autònom.* (**Article 8** sobre prevenció de riscos laborals, apartats 3 i 4)

Tota la legislació referida pot ser consultada en els llocs web de l'INVASSAT (http://www.invassat.gva.es) i de l'Institut Nacional de Seguretat, Salut i Benestar en el Treball (http://www.insht.es) en els que, a més, resulta accessible la documentació elaborada pels propis instituts així com els enllaços d'institucions i organismes europeus i d'altres països que, sens dubte, podran resultar de gran interés en la matèria.

5. Principals obligacions en matèria de coordinació d'activitats empresarials.

En general, el Reial Decret 171/2004 establix les obligacions o mesures preventives a dur a terme per les empreses en matèria de CAE, en funció del rol que estes adopten en l'àmbit de la concurrència d'activitats. Sense ànim d'entrar en detall sobre les dites obligacions i, amb l'únic objecte de facilitar la comprensió d'este document, a continuació s'oferix a manera de síntesi, una simplificació esquemàtica de les mateixes, segons la figura o rol adoptat per l'empresa:

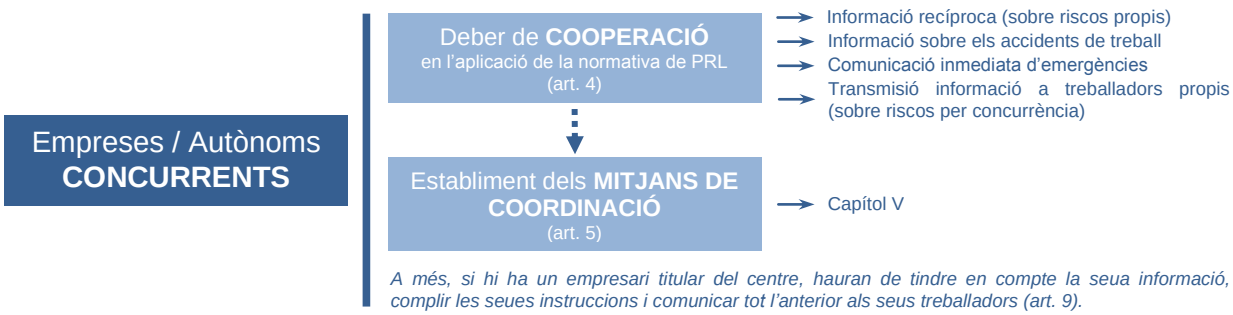

***Figura 1**. Resum de les mesures a adoptar per les empreses concurrents, segons el que preveu el Capítol II del R.D. 171/2004.*

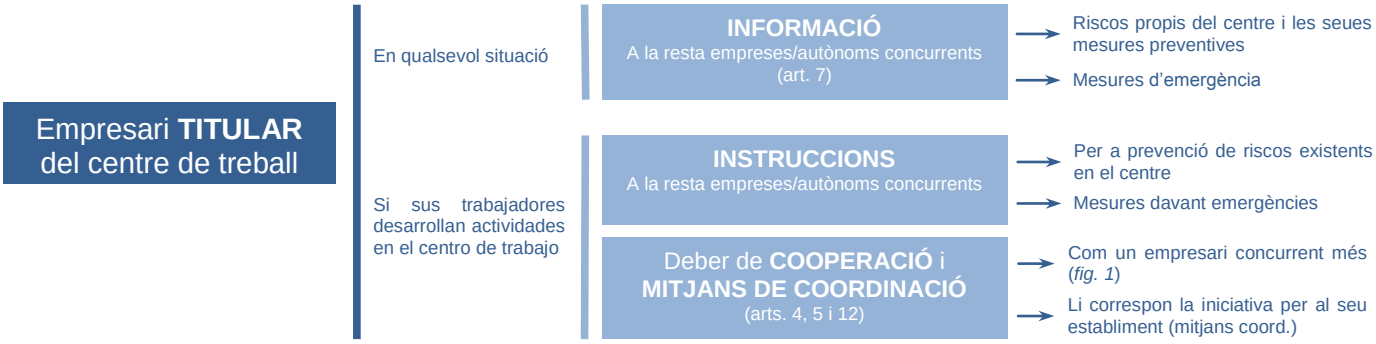

***Figura 2**. Resum de les mesures a adoptar per l'empresari titular, segons el que preveu el Capítol III del R.D. 171/2004.*

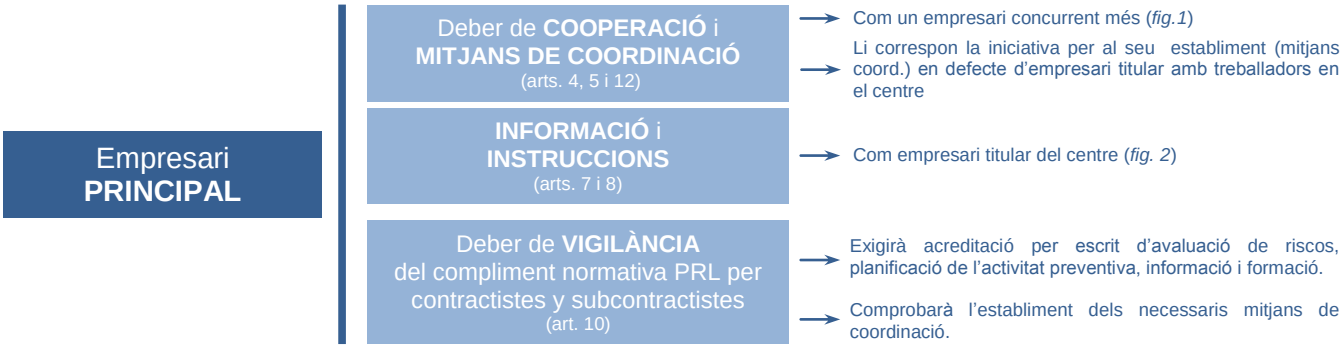

***Figura 3**. . Resum de les mesures a adoptar per l'empresari principal, segons el que preveu el Capítol IV del R.D. 171/2004.*

No obstant això, quan la concurrència es dóna en el marc d'una **obra de construcció**, inclosa en l'àmbit d'aplicació del Reial Decret 1.627/1997, la disposició addicional primera del Reial Decret 171/2004 establix que la seua aplicació a l'obra es regirà pel que establix el citat Reial Decret 1.627/1997. Per a això, es tindrà en compte el següent:

***Figura 4**. Aplicació del Reial Decret 171/2004 en les obres de construcció.*

6. Algunes qüestions d'interés en matèria de coordinació d'activitats empresarials.

6.1. Intercanvi d'informació: problemàtica associada.

L'intercanvi d'informació i de comunicacions entre les empreses concurrents és un dels **mitjans de coordinació** expressament considerats en el Capítol V del Reial Decret 171/2004 (art. 11.a), Arribant inclús a haver de documentar-se per escrit de forma preceptiva, en determinades circumstàncies. Concretament:

- Quan es referix a riscos qualificats com greus o molt greus, ja siga en l'àmbit de la informació recíproca sobre els riscos específics de les empreses concurrents, en compliment del seu deure general de cooperació (art. 4.2), o en el de la informació i instruccions de l'empresari titular en relació amb els riscos propis del seu centre de treball (arts. 7.3 i 8.4).

- Quan hi ha un empresari principal, quant a l'acreditació que este ha de demanar de les empreses contractistes i subcontractistes en compliment del seu deure de vigilància. En particular, haurà d'exigir l'acreditació de l'avaluació de riscos i planificació de l'activitat preventiva de les obres i servicis per elles contractats, així com de la formació i informació de les persones treballadores actuants (art. 10.2).

Allò que s'ha exposat dóna una idea de la gran importància que adquirix dins de la CAE l'intercanvi de documentació preventiva entre les empreses. No obstant això, des de fa temps es vénen observant una sèrie de **problemes** associats al dit intercanvi, entre els que destaquen:

1. **Intercanvi orientat a un mer compliment formal.**

   Moltes vegades l'intercanvi d'informació deixa de ser un mitjà per a convertir-se en un fi en si mateix. Aixina, un elevat nombre d'empreses reduïxen la CAE a un simple canvi de "papers" sense aprofundir més enllà en la gestió preventiva. Açò té com a conseqüència una baixa eficàcia de la coordinació com a activitat de prevenció.

2. **Excés de documentació requerida a/per les empreses.**

   Ja siga per desconeixement de la informació preventiva rellevant per a gestionar eficientment una determinada situació de concurrència, o de les exigències legals aplicables a la mateixa, o bé per por de les possibles responsabilitats que pogueren derivar-se (és a dir, per a "cobrir-se les esquenes") o inclús per simple inèrcia (perquè tots ho fan aixina)... la veritat és que és habitual trobar com el volum de documentació exigit a les empreses concurrents resulta excessiu i sobretot poc útil, podent generar conseqüències negatives com:

   - Focalització dels recursos humans disponibles cap a la gestió documental, en detriment de la resta d'activitats preventives. Atés que la documentació preventiva no s'intercanvia simplement per al seu arxiu, sinó que perquè resulte útil ha de ser revisada i inclús analitzada en detall, és necessari tindre en compte que la preparació i/o comprovació i anàlisi de grans volums de la mateixa, suposa una enorme dedicació del personal que actua en esta matèria. Sovint, açò porta a una coordinació més teòrica que pràctica, al deixar poc espai a altres activitats preventives més enfocades cap a l'organització i control real dels treballs,

especialment aquelles que han de realitzar-se *in situ*. Esta situació es fa més evident quant menor és la grandària de l'empresa, al disposar de menys recursos per a destinar a estes activitats.

- Dificultat per a discernir el rellevant de l'accessori. Perquè existixen més possibilitats de passar per alt aspectes preventius clau, com a conseqüència de la gran quantitat d'informació manejada, i inclús d'acabar arxivant bona part de la documentació sense haver pogut revisar-la adequadament.

3. Falta de coherència entre la documentació exigida i els riscos i/o activitats preventives associats amb la concurrència.

L'objecte de l'intercanvi de documentació ha de ser l'obtenció d'informació rellevant, que permeta la presa de decisions per a l'adequada gestió i control dels riscos derivats de la concurrència d'activitats. Per tant, la documentació sol·licitada ha de ser útil i necessària perquè el sistema de coordinació previst resulte eficaç. Açò porta a diverses **reflexions**:

- Amb independència del compliment dels requisits legals, serà **la informació que requerisca el sistema de coordinació** previst per a cada situació, la que determine la documentació a sol·licitar a les empreses concurrents.

- Cada situació de concurrència té unes característiques particulars, per la qual cosa **no hi ha un sistema de coordinació universal, vàlid per a totes les circumstàncies**. Per això, també la informació necessària dependrà de cada cas, i amb ella la documentació que haja d'intercanviar-se.

- Ha d'entendre's que tota la documentació sol·licitada de conformitat amb el procediment de coordinació que s'haja establit, resulta necessària per a garantir l'eficàcia de les mesures previstes i que, per tant, tota ella és important per a controlar de forma adequada els riscos considerats**. No tindria cap sentit sol·licitar documentació innecessària o irrellevant**, perquè esta únicament contribuiria a generar un excessiu volum documental i a disminuir l'eficàcia preventiva del sistema.

  Per exemple, si s'exigix que es documente el resultat de la vigilància de la salut dels treballadors, no cal entendre que és per capritx, sinó perquè el seu estat de salut podria suposar un risc per a la resta d'empreses concurrents o podria veure's afectat negativament per les activitats realitzades per estes, sent per tant necessari el seu control. En cas contrari, este control seria innecessari i amb això també l'exigència de la documentació referida.

- Com ja s'ha comentat, la documentació rebuda haurà de ser revisada i analitzada. **Si açò no es fa, la documentació en si té poc valor per a la gestió preventiva**.

  Tornant a l'exemple anterior, si finalment es determina que ha de sol·licitar-se la documentació relativa al resultat de la vigilància de la salut dels treballadors, haurà de constatar-se que dit resultat és compatible amb les activitats que es desenvolupen en el marc de la concurrència. L'anterior suposa no sols comprovar l'aptitud mèdica del treballador o la vigència dels resultats de la vigilància, sinó també altres aspectes com ara si els protocols aplicats contemplen els riscos que genera la concurrència. En cas

contrari podríem donar per bona una situació que en realitat suposara un risc per a la seguretat i salut del treballador o per a la d'altres persones treballadores concurrents.

Malgrat tot açò, moltes empreses establixen com a norma en els seus procediments de coordinació la sol·licitud, als empresaris concurrents que actuen en els seus centres de treball o amb els que ho compartixen, d'un **conjunt fix i invariable de documentació**. Este conjunt sol ser prou ampli per a compensar la falta de particularització del procediment (davall la idea de "*millor que sobre que no que falte*") i ben sovint porta a l'obtenció de gran quantitat de documents, part dels quals té poca relació amb la realitat de la concurrència.

A més ha de tindre's en compte que, a l'incloure una determinada documentació com a part del protocol de coordinació, s'assumix esta documentació com necessària per a la seua eficaç implantació, adquirint-se, per tant, **l'obligació de la seua adequada revisió i control**, i exposant-se a les possibles responsabilitats que puguen derivar-se de la seua incorrecta gestió. Així doncs, no té sentit estendre les esmentades obligacions i responsabilitats més enllà de la documentació que realment siga necessària.

6.2. Simplificació documental per a una coordinació més eficaç.

A partir d'allò que s'ha exposat en l'apartat 6.1, des d'este Institut entenem que **és necessari racionalitzar i simplificar l'excessiva burocràcia documental que caracteritza el model de CAE que s'imposa en l'actualitat**, perquè complica innecessàriament la gestió preventiva, repercutint negativament sobre l'eficàcia de la pròpia coordinació, i inclús arriba a influir perjudicialment sobre la resta d'activitats preventives que desenvolupen les empreses quan acapara una part important dels seus recursos disponibles. Açò succeïx amb major freqüència en les empreses més xicotetes, que són precisament les que solen presentar més dificultats per a la gestió de la prevenció de riscos laborals en general i que en l'actualitat conformen un dels col·lectius més nombrosos i al mateix temps més vulnerables pel que fa a la seguretat i salut en el treball.

6.2.1. Tipus de documentació

Per a això, convé distingir entre la documentació que ha d'intercanviar-se obligatòriament perquè aixina s'establix de forma explícita en el Reial Decret 171/2004, i aquella altra que, si bé no s'arreplega de forma expressa en l'esmentada legislació, pot vindre imposada pel propi sistema de coordinació establit

- **Documentació imposada expressament pel Reial Decret 171/2004.**

  En general, sense abordar casos particulars com el de les obres de construcció, ha de proporcionar-se obligatòriament per escrit la següent documentació, segons el que preveu el Reial Decret 171/2004:

  - Per part dels **empresaris concurrents**:

Informació a la resta d'empresaris concurrents, de forma recíproca, sobre els riscos específics de les activitats que desenvolupen en el centre de treball que puguen afectar els treballadors de les altres empreses concurrents (art. 4.2 del R.D. 171/2004).	
Condició perquè haja de facilitar-se obligatòriament per escrit:	Quan tals riscos es qualifiquen como greus o molt greus.

- Per part de l'**empresari titular del centre de treball o de l'empresari principal**:

Informació a la resta d'empresaris concurrents, sobre els riscos propis del centre de treball que puguen afectar a les activitats desenvolupades pels empresaris concurrents, les seues mesures preventives i les mesures d'emergència. (arts. 7.1, 7.3 i 10.1 del R.D. 171/2004).	
Condició perquè haja de facilitar-se obligatòriament per escrit:	Quan tals riscos es qualifiquen como greus o molt greus

Instruccions a la resta d'empresaris concurrents, per a la prevenció dels riscos existents en el centre que puguen afectar els treballadors de les empreses concurrents i sobre les mesures a aplicar en situació d'emergència. (arts. 8.1, 8.4 i 10.1 del R.D. 171/2004).		
Condició	Perquè haja de facilitar-se	Quan els seus treballadors desenvolupen activitats en el centre de treball.
	I perquè es faça per escrit	Cuando tales riesgos se califiquen como graves o muy graves.

- Per part de les empreses **contractistes / subcontractistes** d'obres i servicis:

Acreditació[1] a l'empresari principal (exigida per este) de la realització de l'avaluació de riscos i la planificació de l'activitat preventiva, per a les obres i servicis contractats, així com del compliment de les obligacions en matèria de formació i informació respecte dels treballadors que vagen a prestar els seus servicis en el centre de treball. (art. 10.2 del R.D. 171/2004).	
Condició perquè obligatòriament haja d'exigir-se tal acreditació a estes empreses:	Quan existisca un empresari principal, és a dir, quan les obres i servicis realitzats per part d'estes empreses es corresponguen amb la pròpia activitat i es desenvolupen en el propi centre de treball de l'esmentat empresari.

■ **Documentació no imposada expressament pel Reial Decret 171/2004, però susceptible de ser requerida pel sistema de coordinació establit.**

En virtut del que establix l'art. 2.2 de la LPRL, tant les disposicions contingudes en l'article 24 com en el Reial Decret 171/2004 que ho desenvolupa tenen el caràcter de "*Dret necessari mínim indisponible*", pel que, en determinades circumstàncies, **pot resultar necessari que el sistema de coordinació previst vaja més enllà dels mínims legals** mencionats en l'apartat anterior i amplie la documentació preventiva que fa falta requerir a les empreses concurrents.

Inclús podem trobar-nos davant de situacions en què, per a poder dur a terme una adequada i eficaç coordinació d'activitats empresarials, l'esmentada documentació haja de comprendre de forma detallada múltiples aspectes preventius, **no podent evitar-se en estos casos que siga extensa i complexa**. Normalment açò succeirà en situacions caracteritzades per l'elevada perillositat del centre de treball i/o de les activitats a fer en ell, així com per la complexitat derivada de la pròpia idiosincràsia de les empreses intervinents o de la seua forma de realitzar el treball.

Per tal de il·lustrar açò últim, sense ànim de ser exhaustius s'exposen a continuació **alguns exemples de documents** que podrien resultar necessaris i d'alguna de les **circumstàncies** que podrien justificar tal necessitat:

[1] Si bé l'art. 10.2 del Reial Decret 171/2004 no establix expressament que tal acreditació haja de realitzar-se per escrit, entenem que a efectes pràctics i de forma general, este és el mitjà més raonable i lògic per a poder deixar constància del compliment d'allò que s'ha exigit en el tal article.

- Plans en planta en què es delimiten les zones d'interferència.

  Per exemple, per al cas de moviment de materials pesats en altura per diferents zones de treball que afecten diferents empreses.

- Procediments de treball detallats, en els que es descriga la forma de dur a terme les activitats, els equips i productes a utilitzar, la capacitació preventiva del personal, etc.

  Per exemple, per al cas que unes quantes empreses vagen a realitzar treballs en un mateix espai confinat o activitats que puguen influir en este[2].

- Fitxes de dades de seguretat dels productes químics utilitzats.

  Per exemple, quan siga necessari verificar que els productes utilitzats són compatibles amb les característiques dels llocs de treball, com pot succeir en cas d'haver de treballar en zones ATEX.

- Documentació relativa a la seguretat dels equips de treball (des de declaracions CE de conformitat i manuals d'instruccions del fabricant, fins a normes d'ús, resultats de comprovacions inicials, periòdiques i/o addicionals, manteniment, avaluacions de riscos, etc.).

  Per exemple, si unes quantes empreses utilitzen una mateixa torre d'accés que pot generar un risc grau de caiguda en altura per al seu personal. Atés que les condicions de seguretat d'esta dependran en gran manera de les seues condicions d'instal·lació i per tant requerirà d'una comprovació inicial[3] *per par de personal competent*[4]*, el resultat de la qual ha de documentar-se*[5]*, pareix lògic que els empresaris afectats sol·liciten este resultat abans de posar-la a disposició dels seus treballadors.*

- Certificat de formació (amb indicació de duració, contingut, data, entitat formadora, etc.) relatiu a la capacitació preventiva del personal.

  Per exemple, quan la seguretat del personal d'una empresa depenga de manera molt directa i important de les capacitats professionals en matèria de seguretat i salut del personal d'una altra, com podria ocórrer en el cas que no es puga evitar la realització de certs treballs perillosos superposats en la mateixa vertical.

[2] Atés que les activitats de les empreses intervinents poden afectar les característiques de l'atmosfera interior de l'espai confinat o al seu adequat aïllament o consignació, resultarà necessari verificar que els procediments de treball que utilitze cada una d'elles siguen compatibles i coherents entre si. Cal tindre en compte, a més, que estos procediments són exigibles ja que en estos treballs és preceptiva la presència de recursos preventius, i estos han de vigilar, precisament, el seu compliment.

[3] Segons article 4.1 del Reial Decret 1.215/1997. Esta comprovació ha de realitzar-se després de la seua instal·lació i abans de la posada en marxa per primera vegada, i de nou després de cada muntatge en un nou lloc o emplaçament.

[4] Segons article 4.3 del Reial Decret 1.215/1997.

[5] Segons article 4.4 del Reial Decret 1.215/1997.

- Avaluació de riscos.

  Per exemple, quan les operacions realitzades per una determinada empresa concurrent generen un risc higiènic per a la resta, que siga necessari caracteritzar perquè l'empresari titular del centre de treball puga complir adequadament amb el seu deure de proporcionar instruccions per a la prevenció dels riscos existents en el centre de treball.

- Certificat d'aptitud, relatiu a la vigilància de la salut de les persones treballadors.

  Per exemple, la de l'operador d'un carretó elevador pertanyent a una de les empreses concurrents, quan este maniobre per un espai en què hi ha presència de persones a peu de la resta d'empreses i no siga possible delimitar adequadament les zones de maniobra i circulació ni impedir que els treballadors entren en el radi d'acció de l'equip. En este cas, un problema de visió greu de l'operador de l'equip posaria en risc evident a la resta de persones.

- Documentació específica, imposada per requisits legals addicionals als estrictament previstos pel Reial Decret 171/2004.

  *Com per exemple, si és el cas, el **pla de treball** amb risc d'amiant, **aprovat per l'autoritat laboral** competent. Ha de tindre's en compte que, quan un empresari contracte o subcontracte amb altres la realització de treballs amb risc d'amiant, abans del seu inici haurà de constatar que els contractistes o subcontractistes disposen del mencionat pla, d'acord amb el que preveu el Reial Decret 396/2006*[6].

Ara bé, no sempre serà necessari que la documentació siga tan complexa o exhaustiva com la que es mostra en els exemples anteriors. Açò dependrà de les necessitats del sistema de coordinació, màximament tenint en compte, com ja s'ha justificat abans, que **una documentació massa àmplia (qualitativa o quantitativament) pot resultar contraproduent i restar eficàcia preventiva** al sistema de coordinació, si és innecessària. Per això és important determinar amb la més precisió possible quina documentació procedix requerir a les empreses concurrents, aspecte que vindrà condicionat per les característiques de cada situació de concurrència i que requerirà de l'anàlisi en detall de cada cas particular.

6.2.2. Conclusions i propostes.

Dita l'anterior i per a aconseguir simplificar la burocràcia documental en el camp de la CAE, entenem que haurien de tindre's en compte els aspectes següents:

[6] El **Reial Decret 396/2006** establix en el seu **art. 11.1** que: *"Abans del començament de cada treball amb risc d'exposició a l'amiant, inclòs en l'àmbit d'aplicació d'este reial decret, l'empresari haurà d'elaborar un pla de treball […]".* Així mateix establix en el seu **art. 11.5** que: *"Els empresaris que contracten o subcontracten amb altres la realització dels treballs compresos en l'àmbit d'este reial decret hauran de comprovar que dites contractistes o subcontractistes compten amb el corresponent pla de treball. A tals efectes, l'empresa contractista o subcontractista haurà de remetre a l'empresa principal el pla de treball, una vegada aprovat per l'autoritat laboral".*

- Es recomana que la documentació requerida pel nostre sistema de coordinació siga la **mínima necessària** per a garantir la seua eficàcia.

- **No sempre és necessari intercanviar documentació**, màximament tenint en compte que poden existir vies alternatives per a subministrar informació o impartir instruccions, com poden ser la cartelleria i la senyalització, les comunicacions verbals, les reunions conjuntes, etc.

  Aixina, hi ha situacions en què no cal que s'intercanvie cap documentació entre les empreses o en les que basta amb un intercanvi mínim, per l'escàs nivell de risc existent en l'àmbit de la concurrència. **Alguns exemples** podrien ser:

  - *Quan la concurrència s'emmarca en el context d'una mera visita a un centre de treball (per exemple per a assistir a una reunió, realitzar una entrevista, impartir una xarrada, etc.), que transcorre acompanyada per personal responsable del mateix i durant la qual no s'accedix a zones en què es generen riscos greus o molt greus.*

    En este cas entenem que l'empresari titular del centre de treball pot complir el seu deure d'informació (art. 7 del RD 171/2004) i instruccions (art 8 del RD 171/2004) a través de les proporcionades *in situ* per la pròpia persona "acompanyant", coneixedora del centre i de les seues mesures d'emergència, i que l'empresa que realitza la visita pot complir el seu deure de cooperació seguint en tot moment les indicacions de l'esmentat acompanyant, sense necessitat d'informar sobre els seus riscos específics (perquè no pareix que este tipus d'activitats puga afectar a la resta d'empreses concurrents) o simplement comunicant-los verbalment en el cas que existira algun, al considerar que serà mínim.

  - *Determinats subministraments, revisions, reparacions… en què no es realitzen activitats que generen riscos significatius i que es duguen a terme en centres de treball, o zones dels mateixos, d'escàs risc. Alguns exemples de les dites activitats podrien ser, excepte casos particulars: la revisió dels extintors en un comerç, la reparació d'una fotocopiadora en una oficina, l'arreplega o entrega de paquets en una botiga, el repartiment d'aigua a domicili en un centre administratiu, etc.*

    En estos casos entenem que l'escassa entitat dels riscos associats a la concurrència, permet simplificar notablement la coordinació d'activitats empresarials i plantejar-la d'una manera àgil i senzilla.

- No totes les empreses concurrents tenen les mateixes responsabilitats preventives, ni juguen el mateix paper en la gestió dels riscos derivats de la concurrència. Per tant, **no és raonable que una empresa sol·licite o proporcione sempre la mateixa documentació** amb independència del rol que adopte (concurrent, titular o principal).

- Bona part de la documentació que se sol·licita habitualment en el marc de la coordinació no perseguix un objectiu purament preventiu, sinó la cobertura de responsabilitats que de vegades s'estenen inclús a àmbits diferents al de la prevenció de riscos laborals. Es recomana **deslligar el sistema de coordinació, en la mesura que siga possible, de tota aquella documentació no vinculada a l'àmbit preventiu,** per a evitar una pèrdua d'enfocament que acabe disminuint la seua eficàcia preventiva.

- De vegades el sistema de coordinació exigix a les empreses que acrediten el compliment de determinats requisits o obligacions preventius, quan la legislació aplicable no establix de forma expressa la manera (i ni tan sols en molts casos l'obligació) de fer-ho.

  Açò genera una **gran diversitat de documentació, molt heterogènia d'unes empreses a altres** (el que dificulta la seua revisió i control), el contingut mínim exigible de la qual dependrà de la informació que pretenga obtindre d'ella el sistema de coordinació, i que per tant podrà variar en cada situació.

  > Per exemple, per al cas concret de què el procediment de coordinació requerira controlar l'entrega de determinats equips de protecció individual (EPI), trobem que la legislació que el regula[7] no contempla l'obligació empresarial de documentar tal entrega i que, per tant, no establix cap tipus de model de vaig rebre a este efecte. Açò permet que cada empresa desenvolupe el seu propi, amb el seu particular contingut i nivell de detall

  En este marc entenem que una ferramenta molt útil per a documentar el compliment de moltes de les obligacions o requisits abans mencionats, quan el sistema de coordinació no requerisca d'una informació molt detallada sobre els mateixos, i que permet simplificar notablement la quantitat de documentació generada i la seua revisió, és una **declaració responsable de l'empresari** a este efecte, que **inclús pot estar subscrita per la seua modalitat preventiva** en els casos en què es necessite un major grau de credibilitat.

  Inclusivament quan les exigències del sistema siguen un poc majors, però encara sense arribar a un nivell de control o de detall molt elevat, podria seguir utilitzant-se la dita declaració si es **complementa** amb **mostrejos de control** en què se sol·licite documentació més exigent, acreditativa del seu contingut. Este caràcter restringit (perquè se sol·licita només la documentació d'algunes de les persones, dels productes, dels equips… concurrents, concretament de les que resulten del mostreig) permet continuar limitant el volum de documentació amb què es treballa. Ara bé, si com resultat d'estos mostrejos s'evidenciaren deficiències importants o es generara desconfiança sobre algun àmbit de la declaració, este àmbit hauria de ser sotmés a un control exhaustiu.

6.3. Abast del deure de vigilància de l'empresari principal.

6.3.1. Contextualització de la questió. Marc legal.

L'article 24 de la LPRL establix en el seu apartat 3 que:

> *Les empreses que contracten o subcontracten amb altres la realització d'obres o servicis corresponents a la pròpia activitat d'aquelles i que es desenvolupen en els seus propis centres de treball* ***hauran de vigilar el compliment pels esmentats contractistes i subcontractistes de la normativa de prevenció de riscos laborals***.
>
> Art. 24.3 de la Llei 31/1995 (LPRL)

L'anterior es concreta i regula en l'article 10 del Reial Decret 171/2004, segons el qual l'empresari principal deurà, a més de complir les mesures exigides a l'empresari titular (capítol III) i als empresaris concurrents (capítol II), fer el següent:

[7] **Art. 17.2 de la Llei 31/1995** (LPRL) i **Reial Decret 773/1997**, de 30 de maig, sobre disposicions mínimes de seguretat i salut relatives a la utilització pels treballadors dels equips de protecció individual.

> [...] ***vigilar el compliment de la normativa de prevenció de riscos laborals*** *per part de les empreses contractistes o subcontractistes d'obres i servicis corresponents a* ***la seua pròpia activitat i que es desenvolupen en el seu propi centre de treball****.*
>
> **Art. 10.1 del RD 171/2004**

> *Abans de l'inici de l'activitat en el seu centre [...]* ***exigirà*** *a les empreses contractistes i subcontractistes que li* ***acrediten per escrit*** *que han realitzat,* ***per a les obres i servicis contractats, l'avaluació de riscos i la planificació de la seua activitat preventiva****.*
> *Així mateix […] que li acrediten per escrit* ***que han complit les seues obligacions en matèria d'informació i formació respecte dels treballadors que vagen a prestar els seus servicis en el centre de treball*** *[...]*
>
> ***Art. 10.2 del RD 171/2004***

> [...] ***comprovar*** *que les empreses contractistes i subcontractistes concurrents en el seu centre de treball* ***han establit els necessaris mitjans de coordinació*** *entre elles.*
>
> ***Art. 10.3 del RD 171/2004***

Tot això sense perjuí, tal com s'indica en l'article 10.4 del Reial Decret 171/2004, del que establix l'article 42.3 del text refós de la Llei d'Infraccions i Sancions en l'Orde Social (TRLISOS), aprovat pel Reial Decret Legislatiu 5/2000, segons el qual:

> ***L'empresa principal respondrà solidàriament amb els contractistes i subcontractistes*** *a què es referix l'apartat 3 de l'article 24 de la Llei de Prevenció de Riscos Laborals del compliment, durant el període de la contracta, de les obligacions imposades per la dita Llei en relació amb els treballadors que aquells ocupen en els centres de treball de l'empresa principal, sempre que la infracció s'haja produït en el centre de treball del dit empresari principal.*
>
> **Art. 42.3 del TRLISOS**

Així mateix, la figura de l'empresari principal es definix en l'article 2.c) Del Reial Decret 171/2004 com:

> *L'empresari que contracta o subcontracta amb altres la realització d'obres o servicis corresponents a la* ***pròpia activitat*** *d'aquell* ***i*** *que es desenvolupen* ***en el seu propi centre de treball****.*
>
> **Artículo 2.c) del RD 171/2004**

6.3.2. Problemàtica associada.

D'allò que s'ha exposat s'observa com **el deure de vigilància** impost a l'empresari principal, amplia **notablement les obligacions i responsabilitats preventives** d'este, en el marc de la coordinació d'activitats empresarials regulat per l'art. 24 de la LPRL, constituint finalment un conjunt molt més exigent que el requerit a la resta de subjectes afectats per la concurrència (empresari titular i empresari concurrent).

De la mateixa manera s'observa com, en els articles 24.3 de la LPRL i 10.1 del RD 171/2004, es du a terme un **enunciat excessivament generalista** del mencionat deure de vigilància, a l'establir-se que l'empresari principal haurà de "*vigilar el compliment pels esmentats contractistes i subcontractistes de la normativa de prevenció de riscos laborals*", sense més precisió respecte als conceptes "*compliment*" i "*normativa*". Entenem que esta falta de concreció pot generar **dubtes respecte a l'abast del citat deure**, tenint en compte que la normativa de prevenció de riscos laborals és molt àmplia[8] i que el seu compliment va molt més enllà de l'àmbit de la coordinació d'activitats empresarials.

[8] Segons establix **l'art. 1 de la LPRL**: "*La normativa sobre prevenció de riscos laborals està constituïda per la present Llei, les seues disposicions de desplegament o complementàries i quantes altres normes, legals o convencionals, continguen prescripcions relatives a l'adopció de mesures preventives en l'àmbit laboral o susceptibles de produir-les en el dit àmbit*".

Tot açò ha anat propiciant entre els esmentats empresaris la tendència, cada vegada més estesa, de sol·licitar als seus contractistes i subcontractistes una infinitat de documentació preventiva que busca cobrir tals obligacions i responsabilitats, fins al punt de, moltes vegades, **acabar desvirtuant el propi deure de vigilància** al convertir gran part dels seus sistemes de coordinació en meres ferramentes de fiscalització documental de les obligacions preventives de les empreses concurrents, tinguen o no que veure tals obligacions amb la concurrència d'activitats en si mateixa.

6.3.3. Apreciaciones finales.

En vista de l'anterior, creiem necessari dur a terme les apreciacions següents:

- **Entre els objectius de la CAE no es troba l'assumpció del deure general de protecció**[9] que l'article 14.1 de la LPRL imposa al propi empresari respecte dels seus treballadors. Açò s'aprecia fàcilment al revisar estos objectius, que vénen expressament establits en l'art. 3 del Reial Decret 171/2004[10].

  Dita d'una altra forma, la protecció de la seguretat i salut de cada una de les persones treballadores concomitants, enfront dels riscos específics i particulars derivats de les pròpies activitats que realitzen les seues respectives empreses en el centre de treball on concorren, afecta els seus corresponents empresaris i queda fora de l'àmbit de **la coordinació, que en general ha d'entendre's emmarcada únicament en els riscos derivats de la concurrència**.

- **Ara bé, per al cas concret de què existisca un empresari principal, la línia que separa el seu deure de vigilància del deure general de protecció propi de cada empresari, es difumina**. Cal tindre en compte que, en este cas, les activitats que realitzen les empreses contractistes i subcontractistes es duen a terme en el propi centre de treball i es corresponen amb la pròpia activitat de l'esmentat empresari principal, per tant és este qui té un major coneixement i capacitat d'influència sobre els riscos associats a les mateixes. Aixina, estos riscos, encara que es corresponen amb les activitats particulars realitzades per les empreses concurrents, hauran de considerar-se també inclosos en l'àmbit de la coordinació (deure de vigilància) i no sols en el de la protecció del propi empresari (deure de protecció).

- No obstant això, **no podem perdre de vista que l'esmentat deure de vigilància s'emmarca en el context de la CAE i dels objectius d'esta**. En cas contrari, podríem acabar fent una interpretació tan àmplia d'este deure, que correríem el **risc d'arribar a conclusions poc raonables, de molt difícil compliment per part de les empreses i de dubtós interés preventiu**.

  Aixina, quan s'adopta un criteri ampli d'interpretació, s'arriba a conclusions com ara, **per exemple**, que en aplicació del seu deure de vigilància del compliment de la normativa de prevenció, l'empresari principal ha de vigilar que els seus contractistes i subcontractistes...

[9] El compliment del deure general de protecció es traduïx, tal com s'indica en el primer paràgraf de l'art. 14.2 de la LPRL, en que "*l'empresari haurà de garantir la seguretat i salut dels treballadors al seu servici en tots els aspectes relacionats amb el treball*".

[10] L'article 3 del Reial Decret 171/2004 atribuïx **quatre objectius a la coordinació** d'activitats empresarials: el primer, l'aplicació coherent i responsable dels principis de l'acció preventiva establits en l'art. 15 de la LPRL; el segon, l'aplicació correcta dels mètodes de treball; el tercer, el control de les interaccions de les diferents activitats, particularment quan puguen generar riscos greus o molt greus, o siguen incompatibles entre si; i el quart, l'adequació entre els riscos del centre que puguen afectar les empreses concurrents i les mesures de prevenció aplicades.

- *… disposen del corresponent pla de prevenció de riscos laborals, que l'esmentat pla es troba documentat, que el seu contingut inclou com a mínim i amb l'extensió adequada tots els elements previstos per la normativa, que està assumit per tota la seua estructura organitzativa, que és conegut per tots els seus treballadors, etc.*[11]

- *… han adoptat una modalitat preventiva apropiada i suficient, incloent-hi qüestions tan específiques com, si és el cas, si el concert amb el servici de prevenció alié consigna de forma adequada tots els aspectes establits en l'art. 20 del Reial Decret 39/1997 pel qual s'aprova el Reglament dels Servicis de Prevenció (d'ara en avant RSP) o si el contingut de l'informe d'auditoria s'ajusta al que preveu l'article 31 del dit real decret.*[12]

- *… complixen les disposicions mínimes previstes pel Reial Decret 1.215/1997 en relació amb tots els equips de treball posats a disposició dels seus treballadors, amb independència de si els esmentats equips es troben, seran utilitzats o tenen alguna relació amb el centre de treball objecte de la concurrència.*[13]

- *… complixen en els seus propis centres de treball amb el Reial Decret 486/1997 de Llocs de Treball, el Reglament Electrotècnic de Baixa Tensió, el CTE DB-SI o normativa equivalent aplicable etc.*[14]

- *… garantixen la suficient i adequada formació, proporcionen les informacions necessàries, consulten i permeten la participació, garantixen apropiadament la vigilància periòdica de l'estat de salut... de cada una de les persones que treballen per a ells, incloses aquelles que no actuen en el centre de treball objecte de la concurrència.*[15]

Així creiem, que **és necessari delimitar l'abast del deure de vigilància** de l'empresari principal i que, en tot cas, des del punt de vista de la CAE no té cap sentit ni utilitat interpretar que este haja d'estendre's a qüestions no relacionades amb els riscos derivats de la concurrència, perquè escapa als objectius de la coordinació i inclús a les pròpies capacitats de l'empresari principal. Per tant, **considerem que el deure de vigilància de l'esmentat empresari ha d'entendre's circumscrit exclusivament al marc de la concurrència i no a qualsevol àmbit del vast marc general de la prevenció de riscos laborals**.

■ A partir de tot l'anterior, entenem que el deure de vigilància de l'empresari principal es concreta:

- En l'àmbit documental, **com a mínim** en l'exigència a les empreses contractistes i subcontractistes de l'acreditació, per escrit, de la realització de **l'avaluació de riscos i planificació de l'activitat preventiva** i del compliment de les obligacions en matèria de **formació i informació**, relatives únicament a les obres i servicis contractats i a les persones treballadores que actuen en el centre de treball, segons el que preveu l'art. 10.2 del Reial Decret 171/2004.

  Respecte d'això convé realitzar dos apreciacions:

[11] Arts. 16.1 y 23.1.a) de la Ley 31/1995 (LPRL) y art. 2 del Real Decreto 39/1997 (RSP)

[12] Capítulo IV de la Ley 31/1995 (LPRL) y capítulo III del Real Decreto 39/1997 (RSP)

[13] Art. 17 de la Ley 31/1995 (LPRL) y Real Decreto 1.215/1997

[14] Real Decreto 486/1997, Real Decreto 840/2015, Real Decreto 314/2006, etc.

[15] Arts. 18, 19 y 22 de la Ley 31/1995 (LPRL)

- Poden donar-se circumstàncies que facen necessari exigir, a més de les acreditacions abans mencionades, altres relatives a obligacions o requisits preventius addicionals. Açò succeirà quan això resulte indispensable per a l'adequat control de compliments normatius importants, des de la perspectiva dels riscos derivats de la concurrència. No obstant això, **esta necessitat no pot imposar-se amb caràcter general** i haurà de ser determinada i valorada per l'empresari principal en cada cas concret, podent referir-se a aspectes com la *vigilància de la salu*t, la seguretat d'equips de treball, l'aprovació de plans de treball amb amiant, l'assignació de la presència dels recursos preventius… sempre que tinguen a veure amb la concurrència.

- Com ja s'ha indicat abans, la normativa preventiva no explicita, en general, la forma en què han de dur-se a terme les referides acreditacions. Seguint amb el **criteri de simplificació documental** exposat en este document, entenem que quan estes no es referisquen a aspectes que requerisquen un control exhaustiu o detallat (per exemple, per l'escassa entitat dels riscos associats), pot resultar útil emprar la fórmula de la **declaració responsable** de l'empresari, tenint en compte les observacions realitzades en l'apartat 6.2. En tot cas, entenem que el nivell d'exigència i de rigor que s'exigisca a les acreditacions, haurà d'estar en consonància amb la magnitud, complexitat i nivell de control que requerisquen els riscos existents.

- En l'àmbit material, en la realització **d'accions de supervisió i control en el centre de treball**, referides tant a les condicions en què les empreses contractistes i subcontractistes realitzen les obres i servicis contractats (**condicions de treball**), com a les actuacions del seu personal en el dit centre (**actes insegurs**).

  Seguint un raonament semblant al plantejat en el cas anterior, entenem que les característiques d'este tipus d'accions (duració, periodicitat, nivell de detall, etc.) i inclús la conveniència de documentar-les i, si és el cas, la forma de fer-ho, dependran de la naturalesa, magnitud i complexitat dels regs existents i de les activitats realitzades.

  Així mateix, els seus resultats poden posar de manifest la **necessitat de dur a terme controls documentals més exhaustius** dels inicialment previstos, quan evidencien situacions en què es detecten incompliments normatius o es generen dubtes sobre els mateixos.

  > *Per exemple, la detecció de la realització d'un acte insegur per part d'un treballador, pot fer que es plantegen dubtes sobre la seua capacitació preventiva, que facen recomanable la sol·licitud dels seus certificats de formació per a una revisió rigorosa… o la detecció d'un error de seguretat en un equip de treball, pot posar en dubte la seua adequació al Reial Decret 1.215/1997 i motivar que se sol·licite documentació específica relacionada amb l'avaluació de riscos.*

- En l'àmbit del deure de cooperació, en la comprovació que els contractistes i subcontractistes concurrents han establit algun dels **mitjans de coordinació** previstos en el capítol V del Reial Decret 171/2004, i de que els esmentats mitjans són els necessaris, tenint en compte la perillositat de les activitats que es desenvolupen en el centre de treball, el nombre de persones treballadores de les empreses presents en eixe centre i la duració de la concurrència de les activitats exercides per tals empreses.

- La legislació preventiva atribuïx el **deure de vigilància considerat en els paràgrafs anteriors exclusivament a l'empresari principal**[16]. Açò suposa que tal deure no pot exigir-se a l'empresari titular i molt menys a qualsevol dels merament concurrents, ni tan sols en aquelles situacions de coordinació en què no existisca la figura d'empresari principal. Açò s'observa clarament:

  - Tant en l'art. 24.3 de la LPRL, en el que l'esmentada vigilància s'exigix únicament a les empreses que complisquen els requisits "*que contracten o subcontracten amb altres la realització d'obres o servicis corresponents a la pròpia activitat d'aquelles i que es desenvolupen en els seus propis centres de treball*", requisits que componen la definició de la figura d'empresari principal, d'acord amb el que establix l'art. 2.c) del Reial Decret 171/2004.

  - Com en el Capítol IV del Reial Decret 171/2004, capítol que regula la "*concurrència de treballadors d'unes quantes empreses en un centre de treball quan hi ha un empresari principal*" i que és l'únic a arreplegar el deure de vigilància, atribuint-s'ho expressament a l'empresari principal en el seu art. 10.

- Finalment, cal ressaltar que de vegades pot resultar difícil per a una empresa identificar quines són les situacions en què ha d'assumir la condició *"d'empresari principal"* i per tant el deure de vigilància. Estes dificultats deriven fonamentalment de l'espinosa interpretació del concepte *"pròpia activitat"* que determina tal condició i la definició del qual resulta ambigua si atenem als diferents criteris que han seguit respecte d'això doctrina i jurisprudència[17]. En cas de dubte es recomana adoptar la postura preventiva més favorable per als treballadors i assumir el deure de vigilància, si bé ha de tindre's en compte que serà finalment l'autoritat judicial a qui corresponga, davant d'una situació determinada, dirimir esta qüestió.

6.4. Paper dels recursos preventius en l'àmbit de la CAE i requisits que ha de complir el personal a qui se li assigne la seua presència.

6.4.1. Recursos preventius i CAE.

La presència dels recursos preventius pot entendre's com una de les **possibles mesures preventives** que pot adoptar l'empresari (inclús en alguns casos es tracta d'una **obligació preceptiva** per a este), en compliment del seu deure general de protecció. L'esmentada presència es troba regulada en l'art. 32 bis i en la disposició addicional catorzena de la LPRL, en l'art. 22 bis i en la disposició addicional desena del RSP, així com en la disposició addicional única del Reial Decret 1.627/1997.

Però a més de l'anterior, la presència en el centre de treball dels recursos preventius de les empreses concurrents, **és un dels mitjans de coordinació expressament considerats en el capítol V del Reial Decret 171/2004** (art. 11.f). Açò es fa més evident encara en el sector de la construcció, al reconéixer el propi Reial

[16] En el context de la CAE i sense perjuí de la vigilància que cada empresari haja de dur a terme respecte dels seus treballadors, en compliment del seu deure general de protecció

[17] La problemàtica associada a la definició del concepte "*pròpia activitat*" així com les interpretacions que ha mantingut respecte d'això la determinació doctrinal i jurisprudencial, han sigut abordades per l'INSSBT, podent consultar-se a través de les seues Notes Tècniques de Prevenció (NTP) 918 y 1.052.

Decret 171/2004, en la seua disposició addicional primera[18], que els mitjans de coordinació en l'esmentat sector seran, fonamentalment, els establits en el Reial Decret 1.627/1997 i en la disposició addicional catorzena de la LPRL, disposició esta última que regula la presència de recursos preventius en obres de construcció.

Així, quan en una determinada situació de concurrència resulte preceptiva la presència de recursos preventius en el centre de treball, entenem que:

- Fora de l'àmbit de la construcció, esta presència **només serà considerada com un mitjà de coordinació si aixina ho establixen les pròpies empreses** que concorren en el mencionat centre de treball.

- Mentres que, dins de l'àmbit de les obres de construcció, atés que l'esmentada presència correspon sempre a cada contractista i no als seus respectius subcontractistes, encara que siguen les activitats d'estos les que la motiven[19], **esta figura actuarà sempre com a mitjà de coordinació**, llevat que no existisquen empreses subcontractistes ni treballadors autònoms en l'obra i la concurrència es produïsca únicament entre empreses contractistes, i en este cas podrà o no actuar com a tal.

Siga com anara, l'anterior posa de manifest l'important paper que exercix la figura del recurs preventiu en l'àmbit de la CAE, i especialment en el sector de la construcció, més encara que precisament la pròpia concurrència d'activitats pot determinar, per si sola, la necessària presència de tals recursos en el centre de treball[20].

6.4.2. Requisits del personal a qui s'assigne la presència del recurs preventiu.

No obstant això i a pesar d'este significatiu paper, observem com **de vegades es realitza un ús inadequat d'esta figura**, quan s'assigna la seua presència a treballadors que no disposen de coneixements específics en relació amb les activitats que han de controlar, i per als que **únicament s'exigix** com a requisit una **capacitació preventiva corresponent a les funcions de nivell bàsic**. Açò succeïx amb molta freqüència en el sector de la construcció, en el que els contractistes assignen habitualment i de forma àmplia i inespecífica esta presència als seus encarregats d'obra, encara que estos hagen de controlar operacions realitzades per empreses subcontractistes molt especialitzades, i només disposen de coneixements superficials en relació amb les mateixes.

> Per exemple, açò podria succeir quan en el si d'una obra, les subcontractes desenvolupen treballs verticals en què s'apliquen tècniques d'accés i posicionament amb cordes, o treballs subaquàtics en què s'exercisquen operacions de tall o soldadura que requerisquen d'incursió al mig hiperbàric, i el contractista corresponent no realitze este tipus d'activitats ni dispose de personal expert en elles.

[18] Segons s'establix en l'apartat c) de la disposició addicional primera del Reial Decret 171/2004: "*Els mitjans de coordinació en el sector de la construcció seran els establits en el Reial Decret 1.627/1997, de 24 d'octubre, **i en la disposició addicional catorzena de la Llei 31/1995**, de 8 de novembre, de Prevenció de Riscos Laborals, així com qualssevol altres complementaris que puguen establir les empreses concurrents en l'obra*".

[19] Segons el que disposa **l'apartat 1.a) De la disposició addicional catorzena de la LPRL**, en el que s'indica que: "*La preceptiva presència de recursos preventius s'aplicarà a cada contractista*".

[20] Ja que en **l'apartat 1.a) de l'article 32 bis de la LPRL** s'establix que un dels casos en què serà necessària la presència en el centre de treball dels recursos preventius és: "*Quan els riscos puguen veure's agreujats o modificats en el desenvolupament del procés o l'activitat, per la concurrència d'operacions diverses que es desenvolupen successiva o simultàniament i que facen precís el control de la correcta aplicació dels mètodes de treball*".

En relació amb l'anterior és important ressaltar que, tal com s'indica en l'apartat 2.3 de *l'Apèndix 1 de la Guia Tècnica del Reial Decret 1.627/1997*, elaborada per l'Institut Nacional de Seguretat, Salut i Benestar en el Treball (INSSBT), "[…] ***el nomenament del recurs preventiu*** *té lloc únicament en relació* ***amb una activitat concreta****. No hi ha la possibilitat de designar un recurs preventiu per a tota l'obra de construcció a manera de "vigilant integral" del conjunt d'activitats* […]". Açò mateix pot fer-se extensiu a altres àmbits o sectors diferents al de la construcció.

Així mateix cal remarcar que l'art. 32 bis de la LPRL establix, en el seu apartat 4, els **requisits o condicions que han de complir els treballadors** de l'empresa perquè, sense formar part del servici de prevenció propi ni ser treballadors designats, **puga assignar-se'ls de forma expressa la presència del recurs preventiu**. Concretament estos requisits són:

- Reunir els coneixements, la qualificació i l'experiència necessaris en les activitats o processos en què es requerisca l'esmentada presència.
- Comptar amb la formació preventiva corresponent, com a mínim, a les funcions de nivell bàsic.

Ha d'observar-se que el **requisit és doble** i que, per tant, **no basta únicament de disposar de formació preventiva de nivell bàsic**, perquè només es compliria amb una part del mateix, màximament tenint en compte que l'esmentada formació tan sols capacita per a l'exercici de funcions preventives molt elementals, tal com es reflectix en l'article 35.1 del RSP que regula les funcions de nivell bàsic.

> *Integren el nivell bàsic de l'activitat preventiva les funcions següents:*
>
> *a) Promoure els comportaments segurs i la utilització correcta dels equips de treball i protecció, i fomentar l'interés i cooperació dels treballadors en l'acció preventiva.*
> *b) Promoure, en particular, les actuacions preventives bàsiques, com ara l'orde, la neteja, la senyalització i el manteniment general, i efectuar el seu seguiment i control.*
> *c) Realitzar avaluacions elementals de riscos i, si és el cas, establir mesures preventives del mateix caràcter compatibles amb el seu grau de formació.*
> *d) Col·laborar en l'avaluació i el control dels riscos generals i específics de l'empresa, efectuant visites a este efecte, atenció a queixes i suggeriments, registre de dades, i quantes funcions anàlogues siguen necessàries.*
> *e) Actuar en cas d'emergència i primers auxilis gestionant les primeres intervencions a este efecte.*
> *f) Cooperar amb els servicis de prevenció, si és el cas.*
>
> ***Art. 35.1 del Reial Decret 39/1997 (RSP)***

És més, admetent que ambdós requisits són obligatoris, entenem que disposar de la capacitació preventiva per a l'exercici de funcions de **nivell bàsic adquirix un caràcter quasi secundari, sent molt més prioritari reunir els coneixements, qualificació i experiència necessaris en tals activitats o processos**. En relació amb açò, ha de tindre's en compte que la presència dels recursos preventius sol estar associada a la realització d'activitats complexes o perilloses, que normalment requeriran de la participació d'altres professionals amb major capacitació preventiva (de nivell intermedi o superior) per a poder avaluar adequadament els seus riscos i proposar mesures preventives, la qual cosa no deixa molt protagonisme a les funcions de nivell bàsic. D'altra banda, atés que la finalitat d'esta presència és vigilar el compliment de tals mesures[21] i comprovar la seua eficàcia, no dissenyar-les ni avaluar els riscos, resulta fonamental que els recursos preventius les coneguen i entenguen a la perfecció, així com les activitats o processos sobre les quals apliquen i els seus riscos, la qual cosa fa absolutament imprescindible que disposen de coneixements i experiència específics en les esmentades activitats o processos.

[21] Segons s'indica en **l'apartat 4 de l'article 22 bis del RSP**, la presència dels recursos preventius és *"[…] una mesura preventiva complementària que té com a finalitat vigilar el compliment de les activitats preventives en relació amb els riscos derivats de la situació que determine la seua necessitat per a aconseguir un adequat control dels dits riscos […]".*

Respecte d'això, la ja mencionada Guia Tècnica del Reial Decret 1.627/1997 considera en relació amb el recurs preventiu que: "*La persona responsable de supervisar una activitat ha de **conéixer al detall el procediment de treball** i ha de proporcionar-se-li la **informació i formació** necessàries perquè siga capaç de detectar possibles desviacions o incompliments del mateix*" (Apèndix 1.3).

Dit açò reconeixem, no obstant això, que el **compliment de tals requisits pot resultar especialment complex en el sector de la construcció**, perquè el fet de que la presència dels recursos preventius corresponga sempre al contractista suposa que, si este pretén assignar-la a algun dels seus treballadors, haja de comptar en la seua plantilla amb personal expert i amb experiència en totes aquelles activitats que pogueren realitzar els seus subcontractes, per especialitzades o complexes que resultaren, sempre que foren susceptibles de requerir tal presència… la qual cosa no pareix senzilla en determinades ocasions. Per este motiu entenem que, si bé **com a norma general la preceptiva presència dels recursos preventius ha de correspondre al contractista**, almenys per a casos particulars caracteritzats per una gran especialització o complexitat tècnica de les activitats realitzades pels subcontractistes, **la normativa aplicable hauria de reflectir la possibilitat que l'esmentada presència es compartira entre ambdós (contractista i subcontractista), de forma complementària i cooperativa**. No perquè el contractista puga endossar les seues obligacions en esta matèria als seus subcontractes, sinó perquè en casos molt concrets puga dur-se a terme una actuació preventiva més eficaç a través de la intervenció conjunta.

Encara que és cert que a hores d'ara la nostra normativa no arreplega este criteri, entenem que hi ha disposicions legals que ho recolzen en determinats casos particulars. Concretament, per al cas d'una obra de construcció en què una empresa subcontractista duga a terme **treballs amb risc d'amiant**, que requerisquen de la presència de recurs preventiu[22], tal presència correspondrà tant al contractista com al subcontractista, perquè és exigida a ambdós per la legislació aplicable.

- A l'empresa contractista, amb independència de si realitza o no el treball, per la LPRL en la seua disposició addicional catorzena.

- A l'empresa concreta que realitza el treball, que en este cas actua com a subcontractista, pel Reial Decret 396/2006 en el seu article 11.2[23].

Per a finalitzar ha de tindre's en compte que en aquells supòsits en què puga existir **concurrència de recursos preventius** de diferents empreses, **estos hauran de col·laborar entre si i amb la resta de recursos preventius i persones encarregades de la coordinació** d'activitats preventives, d'acord amb el que preveu l'art. 22 bis. 9 del RSP.

[22] Segons s'indica en **l'apartat 1.d) de l'article 10 del Reial Decret 396/2006**, per a determinades activitats amb risc d'amiant en què puga sobrepassar-se el valor límit, l'empresari establirà en particular, entre altres, la mesura següent: "*la correcta aplicació dels procediments de treball i de les mesures preventives previstes haurà de supervisar-se per una persona que compte amb els coneixements, la qualificació i l'experiència necessaris en estes activitats i amb la formació preventiva corresponent com a mínim a les funcions de nivell bàsic*".

[23] **L'apartat 2.l) de l'article 11 del Reial Decret 396/2006** establix que el pla de treball haurà d'indicar els "*recursos preventius de l'empresa indicant, en el cas que estos siguen aliens, les activitats concertades*". Note's que l'al·lusió a recursos preventius de l'empresa "*aliens*", s'entén referida a un o més membres del o els servicis de prevenció aliens concertats per la pròpia empresa (d'ací l'obligació d'indicar les activitats amb ells concertades) i per tant pertanyents a ella, i en cap cas a recursos preventius pertanyents a altres empreses alienes, tal com es desprén dels comentaris de la Guia Tècnica del Reial Decret 396/2006 al respecte d'això.

INVASSAT

Generalitat Valenciana

Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball

Institut Valencià de Seguretat i Salut en el Treball INVASSAT

www.invassat.es secretaria.invassat@gva.es